



Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Det er tilladt at dele PDF-filen med andre, da der ikke er ophavsret til titlen.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine flere tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

Samlinger

til

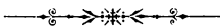
Jydsk Historie og Topografi.

~~~~~  
2. Række. II. Bind.  
~~~~~

Udgivet

af

det jydsk historisk-topografiske Selskab.



.

Aalborg.

Marinus M. Schultz's Forlag.

Trykt i Stiftsbogtrykkeriet.

1889—90.

Nogle historiske Efterretninger om Hovedgaarden Kongstedlund i Sønder-Kongerslev Sogn.

Af A. C. Nielsen, Lærer i Sønder-Kongerslev.

Der opbevares paa Kongstedlund en særdeles righoldig Samling af gamle Dokumenter. En ikke ubetydelig Del af disse — og deriblandt de ældste, der ere fra sidste Halvdel af det 15de Aarh. — ere Lavhævde, Sandmændsbreve og Thingsvidner angaaende Grevelund Skov i Vive Sogn, der ses at have været Gjenstand for meget langvarige og vidtløftige Retstrætter imellem de forskjellige Lodsejere i det 15de og 16de Aarhundrede. Den mere væsentlige Del af Samlingen er Skjøder, Kjøbekontrakter, Fæstebreve og flere andre retslige Aktstykker, der vedrøre Kongstedlund Gaard og Gods og disses Ejere i Tidsrummet fra Slutningen af det 16de til hen i dette Aarhundrede. Forsaavidt supplerende Oplysninger kunne tilvejebringes fra andre Kilder, hvad der jo næppe kan være Tvivl om, ville hine gamle Originaldokumenter have stort Værd for en udførligere Behandling af det gamle Herresædes Historie. Paa Grundlag af dem ere efterfølgende faa Meddelelser hovedsagentlig udarbejdede.

Kongstedlunds ældre og rigtige Navn er Kongslevlund eller — med Datidens Skrivemaade — Kongisløfflundt og Ændringer heraf. Saaledes skreves det til hen imod Slutningen af det 16de Aarhundrede, da man enkelte Gange finder Gaarden kaldet blot Lund efter den paa Marken daværende anselige Skov, men samtidig dukker Forvanskningen »Kongstedlund« frem, og den fortrængte saa fuldstændig den ældre Form.

Gaarden skal (efter Huitfeld) have hørt under Viborg Bispestol indtil Reformationen, og om dens Tilværelse til denne Tid synes der at være fuldstændig Tavshed. Men derefter kan Ejernes Rækkefølge angives temmelig bestemt.

Henrik Bjørnsson nævnes som Ejer af Kongstedlund 1538. Han var af den bekjendte Slægt Bjørn; hans Bedstefader Anders Jakobson Bjørn omtales som Ejer af »Vore« (a: nuværende Vorgaard i Bælum Sogn) 1491, og hans Farbroder Jep Andersson, kaldet Muus, anlagde Randrup i Skibsted Sogn som Sædegaard under Vorgaard i Tidsrummet 1490—1500.

Christoffer og *Iver Lunge* ejede Kongstedlund 1558. Grunden til, at de bleve Ejere, var simpelt den, at Henrik Bjørnssøns Moder Anna Fris anden Gang blev gift med Hr. Ove Lunge til Odden.

Efter dem følger *Axel Juul* til Villestrup (født 1503, død 1577), som jo er en meget bekjendt Mand. Han blev 1542 gift med Kirsten Lunge fra Tirsbæk, som en god Snes Aar efter ved Arv kom i Besiddelse af Kongstedlund, om end vistnok kun delvis.

*Niels Kaas*¹⁾ til Taarupgaard, Kantsler og Medlem af Formynder-Regeringen under Christian den 4de, er en ikke mindre bekjendt Mand. Han var vistnok samtidig med Axel Juul Medejer af Kongstedlund. Forholdene derved ere meget indviklede, og det vilde være vidtløftigt at udrede Grundene til dette Fællesskab. Det maa imidlertid bemærkes, at Familien Kaas paa den Tid ejede det nærliggende Gudumlund. Niels Kaas døde, som bekjendt, 1594.

Niels Juul, Axel Juuls Søn, var født 1557, gift 1584 med Anna Stygge fra Frøstrup, med hvem han havde 10 Børn, af hvilke dog kun 4 bleve ældre. Han arvede sin Faders Andel i Kongstedlund og blev vistnok senere Eneejer. Det ses af Dokumenter fra hans Tid, at han har bestræbt sig meget for

¹⁾ Den *Jens Kaas*, Trap (V. S. 268) nævner som Medejer af Kongstedlund sammen med Axel Juul 1562, omtales intet Sted i mine Kilder; sært er det, dersom iøvrigt Trap har Ret, at han end ikke nævnes i tvende ligelydende Anførelser af Kongstedlunds Ejere fra Henrik Bjørnsson til Niels Juul i Dokumenter fra sidstnævntes Tid, saa det tør sikkert antages, at Jens Kaas's Medejerenskab enten har været meget kortvarigt eller af liden Betydning, *hvis* det overhovedet har fundet Sted.

at faa tilvejebragt nøjagtigt Skjel imellem sine og hans Naboers Ejendomme, hvilke Bestræbelser synes at have voldt ham store Bryderier paa Grund af Modparternes Vrangvillighed eller maaske snarere paa Grund af hans egen Fordringsfuldhed og vistnok noget despotiske Selvraadighed. Der var saaledes et Skjel imellem Kongstedlund og Smidie Jorder, som Henrik Bjørnssøn i sin Tid havde ladet Sandmænd sætte; dette vilde han ikke godkjende, paastod, at det var »forvildet«, og fordrede det afsat paa ny. Efter forskjellige Forhandlinger og Trætter fandt dette ogsaa endelig Sted. Beskikkede Ridemænd rede rundt og satte »Pelle och Stien meth Kvoll och Flint wnder«, hvorved de imidlertid for Størstedelen fulgte Henrik Bjørnssøns Sandmænds Mærker af samme Slags. Saa havde Niels Juel ogsaa Fortrædeligheder med Naboerne imod Nord, navnlig med Ejeren og Fogderne paa Gudumlund, hvortil det meste af Nørre Kongerslev hørte, medens Resten laa under Kongstedlund Gods. Fra Gudumlunds Bønder i Nørre-Kongerslev lyder bitre Klager over, at Niels Juel uden videre annekterede Stykker af deres pløjede og upløjede, gjødede og ikke gjødede Marker for at tilsaa dem med »usædvanlig Sæd«. Niels Juel synes saaledes at have været en energisk, men noget stridbar Mand; det kommer gjentagne Gange frem i de retslige Aktstykker fra hans Tid, at det og det var i sin gode Orden, »indtil nu Niels Juel« o. s. v. gjorde Brud paa Freden. At han dog ogsaa har haft andre Interesser end at kjævles med sine Naboer, ses af, at han og hans Hustru have skjænket en Altertavle til Sønder-Kongerslev Kirke, som endnu findes der. Niels Juels Endeligt er bekjendt, og det turde muligvis være en betegnende Afslutning paa hans Liv; han blev ihjelstukken i Aalborg tredie Pintsedag d. 13de Maj 1600 af Albert Skel til Jungetgaard, som derfor betalte en Bøde af 2000 Rdlr., af hvilken Sum den dræbtes Arvinger oprettede et Legat for trængende Skoledisciple i Aalborg og Viborg. Over Indgangsdøren til Hovedbygningen paa Kongstedlund har staaet Aars-tallet 1600, men Navn og Vaaben tilhøre en senere Ejer og hans Hustru, og Niels Juel har ganske bestemt ikke opført Hovedbygningen; dertil var han ikke formuende nok. Hans Søn *Axel Juel* var Ejer fra 1600—1637. Han ejede foruden Kongstedlund tillige Bjørnsholm og Gunderupgaard (syd for Løgstør). Han var gift med Riborg Arenfeld fra Palsgaard.

Den 11te Maj 1637 solgte han Kongstedlund til Iver Krabbe. Skjødet omfatter: 1. Gaarden, 27 Tdr. Hartkorn, — 2. Skoven og Lunden paa Gaardens Mark, taxeret til 80 Svins Olden, — 3. Godset, bestaaende af 17 hele Gaarde i Sønder-Kongerslev, 1 Boel og 1 Gadehus i Nørre-Kongerslev, 1 Gaard i Romdrup og 1 Gaard i Thisted (Astrup Sogn?).

Iver Krabbe 1637—1641. Hans Fader var Niels Krabbe til Vesløsgaard og Thorstedlund. Han selv ejede foruden Kongstedlund endnu Albek, og han var forlenet med Mariager Kloster. Tre Maaneder efter at han havde kjøbt Kongstedlund, kjøbte han tillige Randrup af Jakob Seefeld. Skjødet af 30te August 1637 omfatter Randrup Hovedgaard med 16 Tdr. Htk. og Randrup Gods, den Gang bestaaende af 10 Gaarde og 1 Gadehus; af Gaardene laa 5 i Skibsted, 4 i Smidie og 1 i Lille Brøndum. Iver Krabbe var gift med Dorthé Juel fra Villestrup, af samme Slægt som de Juel'er, der før havde haft Kongstedlund. Muligvis var dette netop en Grund til, at Iver Krabbe kjøbte Gaarden. Dorthé Juels Fader var Iver Juel, Rigsraad, Befalingsmand paa Bøvling og Landsdommer i Nørrejylland. Hendes Helbroder Ove blev Stamfader til Juel'erne med Tilnavnet Rysenstein og for Sehested-Juel'erne. Hendes Broder Tønne oprettede Taarupgaard til en Stiftelse. Hun var saaledes af en rig og højfornem Slægt. Det er hendes og hendes Mands fædrene og mødrene Vaabener, der findes over Døren paa Kongstedlunds Hovedbygning med Tilføjelse af Bogstaverne I K N, der skal sige Iver Krabbe Nielsen, og D I o: Dorthé Juel. Det øverste Vaaben til venstre — eller rettere Felt — er Krabbernes med Tværbjælken, nedenunder til venstre staar Ulftandernes med Spidserne (Iver Krabbes Moder hed Vibeke Ulftand). Øverst til højre er Dorthé Juels fædrene Vaaben med Lilien, og nedenunder nederst til højre er Parsbergernes (Dorthé Juels Moder hed Ingeborg Parsberg). Disse 4 Vaabener maatte man egentlig have ventet at se opstillede ved Siden af hverandre, men man har her foretrukket at fremstille dem som 4 Felter i et fælles Skjold. De 4 Hjelme ovenover svare hver især til sit Vaaben, men der findes den Fejl, at Hjelmen Nr. 2, der hører til Krabbernes Vaaben, burde have staaet først, og Nr. 1, der hører til Ulftandernes, som den næste. Slige Fejl ere imidlertid ikke sjældne, da saadanne Sten vistnok

som oftest huggedes i Udlandet eller i alt Fald langt borte fra de paagjældende Ejere, hvorfor disses Besked og Tegninger undertiden misforstodes. Heri er uden Tvivl ogsaa Grunden at søge til, at der stod 1600, et Aarstal, der jo slet ikke svarer til Vaabenskjoldet. Rimeligvis har der været forlangt hugget 16 . . , saaledes at Iver Krabbe selv hjemme vilde lade tilføje de Tal, der nøjagtigere skulde angive, hvilket Aar Bygningen blev færdig; men dette er blevet misforstaaet, og Stenhuggeren har sat 2 Nuller, som saa ere blevne staaende, da de ikke kunde fjernes og ombyttes uden at vansire hele Dørdekorationen, i hvis nederste Hjørne til højre de stode. Nu er Stenstykket med de misvisende Nuller borte; naar det er forsvundet, og om det er afstødt med Villie eller ej, vides ikke, men det er sket i den sidste halve Snes Aar. — Det maa anses for givet, at Iver Krabbe har ladet den nuværende Hovedbygning opføre; han havde Formue nok dertil og Lyst til at have Hjem der i Egnen. Men han levede saa kort og havde kun Gaarden i 4 Aar. Han vilde aldrig have anbragt sit og sin Hustrus Vaabener paa en Bygning, der var opført af en anden; dertil blev denne Skik sikkert holdt alt for højt i Ære, og man trængte ikke sine Forgængere ud af Minde ved at borttage deres Mærker for at sætte sine egne i Stedet. — Dorthe Juel ægtede efter Iver Krabbes Død

Erik Høg (1641—1649), der saaledes blev Ejer af Kongstedlund og Randrup. Dorthe Juel blev hans tredie Hustru, og efter hendes Død var han endnu gift 2 Gange. Han opholdt sig ikke paa Kongstedlund, men beboede Bjørnholm i Djursland. 1649 døde han. Hans Søn af det kortvarige Ægteskab med Dorthe Juel

Iver Juel Høg (1649—1675) blev efter ham Ejer af Kongstedlund og Randrup. Han blev af Kong Christian den 5te udnævnt til Friherre, og af hans Fædrenegaard Høgholm samt af Fævejle og Lykkesholm oprettedes d. 30te Marts 1681 et Friherreskab under Navn af Høgholm. Iver Juel Høg, der døde 1683 og var gift med Hille Trolle, havde imidlertid allerede ved Skjøde af 30te Septbr. 1675 solgt Kongstedlund og Randrup til Peder Pedersen Brønsdorff, Kongstedlund med 33 Tdr. 2 Skpr. 3 Fdkr. 1 Alb. Htk. og Randrup med 16 Tdr. 4 Skpr. Htk., samt Gods til Kongstedlund, bestaaende af 20 Gaarde, 1 Boel og 3 Gadehuse i Sønder-Kongerslev,

1 Gaard, 2 Halvgaarde, 2 Boel og 1 Gadehus i Nørre-Kongerslev, 5 Gaarde, 2 Huse og Skov til 50 Svins Olden i Lyngby, 1 Halvgaard i Thisted (Astrup Sogn?) med Skovpart til 250 Svins Olden og en »fri Fællig i Østerfællesskoven«; desuden en Gaard i Korup (Solbjerg Sogn), hvortil Skov til 250 Svins Olden.

Peder Pedersen Brønsdorff (1675—1701), tidligere Slots-skriver og Forvalter ved Vestervig, Dueholm og Ørum Amter i 40 Aar, døde paa Kongstedlund d. 13de Marts 1701 i sit 79de Aar. Han var født i Brøns i Haderslevhus Amt. Hans Hustru, Kirsten Andersdatter Dueborg, var født i Kolding 16de Septbr. 1643 og døde paa Kongstedlund 1679. I Henhold til Skiftebrev af 1686 vare hans 3 Sønner og Svigersønnen Lauritz Christensen Vesterhof Ejere af Randrup, som de 19de Novbr. 1695 indbyrdes afhændede til Severin Brønsdorff.

Lauritz Christensen Vesterhof (1701—1704) fik Kongstedlund efter sin Svigerfader (hans Hustru var Dorteia Elisabeth Brønsdorff), men solgte den (Godset ved Kjøbekontrakt af 1ste Decbr. 1703 og Gaarden ved Kjøbekontrakt af 12te Januar 1704) til sin Svoger

Severin Brønsdorff, i Forvejen Ejer af Randrup (se ovenfor), hvor han boede. Hans og hans Hustrus og Børns Portrætter findes der endnu. Kongstedlund havde da 37 Tdr. 1 Skp. Htk. Hovedgaardstaxt og lidt over 206¹/₂ Td. Htk. Bøndergods. Kjøbesummen var 14,000 Rdlr. Skjødet er udstedt 10de April 1704. Han var gift med Charlotte Amalie Vigand, hvis Navn tillige med hans findes i Taarnet paa Randrup. Naar han døde, ses ikke; hans Hustru overlevede ham. — Deres Datter Ane Kirstine Brønsdorff blev gift med

Major *Hans Georg v. Deden* til Vorgaard d. 21de Febr. 1749; hun døde i Barselseng d. 22de April 1750. v. Deden fik Skjøde paa Randrup 26de April 1752; naar han fik det paa Kongstedlund, ses ikke. Han havde altsaa de 3 Gaarde Vorgaard, Kongstedlund og Randrup i Forening. Han var 2den Gang gift med en Frøken Benzon (vistnok fra Sohngaardsholm); hans og hans tvende Hustruers Navne findes i Taarnet paa Randrup. Med sin anden Hustru havde Major v. Deden 2 Sønner, Severin Brønsdorff v. D., født 1758, og Løjtnant Emmecke v. D., født 1756. Sidstnævnte døde paa

Kongstedlund d. 30te Januar 1829. — Major v. Deden († 1778) solgte 28de April 1772 Kongstedlund til sin Søn

Severin Brønsdorff v. Deiden (1772—1812). Godset udgjorde da ca. 272 Tdr. Htk. Han var gift med Claudiane Marie Christensen, Datter af Amtsforvalter, Justitsraad Christensen i Aalborg; d. 11te Septbr. 1812 døde han hos sin Svingersøn, Færch paa Vivebrogaard. Fru Deden døde paa Kongstedlund d. 24de Januar 1840.

Sigvard Alteveld Færch (1812—1839), gift med Ane Kirstine Deden, boede først paa Vivebrogaard, men flyttede til Nytaar 1820 ind paa Kongstedlund. Han døde d. 26de April 1839. Efter ham solgtes Gaarden ved Avktion til dens nuværende Ejer

Ole Kjeldsen.
